

RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMÂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Bun de imprimat

Trecut în registrul special dela Tribunalul
Cluj, Secția III, sub Nr. 111-1938.

„Pentru că plata păcatului este moartea, iar darul lui Dumnezeu viața veșnică întru Hristos Isus Domnul nostru.“

Romani, 6, 23.

Scrisoare deschisă

către P. C. Păr. P. PARTENIE

preot, profesor, directorul Seminarului Central, președintele
Asociației generale a clerului și senator.

Prea Cucernice Părinte!

Nu am intenția să încep o polemică în legătură cu Asociația generală a Clerului și cu Casa Clerului din București, ci din condescendență față de Sfinția Ta țin să răspund în câteva cuvinte la întrebările ce mi le pui în „Viitorul“ din 19—20 Octombrie a. c.

Poate îți mai aduci aminte că în congresele prime din București când s'a pus problema Asociației generale, am fost cel dintâi preot din Ardeal care am declarat în numele preoțimei din Eparhia Clujului că aceasta aderă în unanimitate și se înglobează în Asociația generală a clerului. Am cerut însă ca, statutele să se alcătuiască astfel ca preoțimea din toate provinciile României să fie reprezentată în Asociație în proporții de egalitate, fără prerogative a unora față de alții. A făcut apoi aceiași declarație tot în congresele dela București Păr. Ciuhandu, în numele întregii preoțimi din Metropolia Ardealului, în calitatea sa oficială ca președinte al Asociației „A. Șaguna“.

S'au făcut apoi statutele din 8 Februarie 1923 cu reprezentare pe protopopiate, apoi statutele din 1 Noemvrie 1923 cu secții pe eparhii și înscrierea individuală a fiecărui preot în Asociație. Dar organizarea nu s'a făcut efectiv în acest sens. Iar când congresul nostru din Ardeal a cerut lămuriri, comitetul central a „cooptat“ pur și simplu pe părintele Ciuhandu, membru în comitetul central. Cu această soluție n'au fost mulțumite nici chiar societățile clericale din vechiul regat, ci în 1926 au preconizat organizarea Asociațiunii generale în forma de „Uniune“ a asociațiilor existente.

Comitetul central al Asociației face în 1928 al treilea statut fără a ne mai consulta și înregistrându-l la Tribunal Asociația este decretată personalitate juridică. S'a făcut deci „de nobis sine nobis“. Ba ce e mai mult Asociația generală în congresul dela 1930 a luat o atitudine direct ostilă față de preoțimea din Ardeal cerând reducerea posturilor de preoți dela noi și desființarea legii de organizare bisericească, iar Păr. Ciuhandu și P. S.

Episcopul Nicolae Colan, atunci profesor la Academia teologică din Sibiu, au fost direct bruscați, când au cerut o reglementare justă a organizării Asociației. (Vezi Graiul Vremii 1930). Iar congresul din 1931 a glorificat pe preoții parlamentari cari, fiind membri ai comisiei bugetare, tăiaseră fără milă în preoțimea noastră.

Cu toate acestea noi n'am renunțat la ideea unificării, la o unitate de vederi și colaborare pe toată linia, în vederea solidarizării întregii preoțimi din țară în Asociația generală. Acest desiderat a fost accentuat în toate adunările noastre preoțești din congresele metropoliei și din eparhiile metropoliei Ardealului dela 1930 până azi. Păr. Ciuhandu a și pregătit în 1932 un proiect în acest scop, aprobat și de preoții dela Craiova și Argeș și de o parte din preoții dela București. Dar proiectul a rămas baltă. Nici nu s'a desbătut în vreunul din congresele următoare cu toate că Sfinția Ta în adresa Nr. 33 din 1932 ai acceptat în principiu punctele de vedere ale acestui proiect. Iar Asociația generală nu s'a organizat așa cum cereau statutele, cu reprezentanți pe toată țara. Noi ardelenii am fost nesocotiți și n'am mai fost chemați noi la congresele ulterioare, decât o singură dată în 1934 și și atunci numai președinții secțiilor eparhiale „A. Șaguna“ fără să mai știm cine este membru și cine nu în Asociația generală.

Noi totuși n'am renunțat la speranța solidarizării, ținându-o mereu la suprafață, convinși că odată tot trebuie să se realizeze. Aceasta ne-a îndemnat să primim acum în urmă certificatele de alegători, pe cari ni le-ați trimis, fără să le cerem noi, — cel puțin noi cei dela Cluj, — pentru ca să salvăm principiul reprezentării preoțimei în parlament. Dar multe din aceste certificate n'au putut fi utilizate nefiind în curat cu situația preoțimei nici organele cari au condus alegerile. Și ardelenii te-au votat pe Sfinția Ta, dar pe părintele Nae Popescu nu, pentru că nu era membru al nici unei Asociații preoțești.

Ce privește Casa clerului aceasta s'a organizat în 1929 în baza art. 24

din legea de organizare bisericească, independent de Asociația generală. Consiliul central bisericesc însă n'a fost mulțumit cu această organizare, presupunând că această casă este acaparată de Asociația generală, mai ales pentru faptul că se făceau cheltuieli inutile prea mari, în special cu adunarea generală și cu consiliul de administrație. Și în 1938 a schimbat statutele.

Am primit să fiu în baza acestor statute, reprezentantul Asociației generale la casă, ca să aibă și preoțimea din Ardeal un reprezentant al ei la Casa clerului și în speranța că în scurt timp se va soluționa și problema Asociației generale, în care să între în mod formal și preoțimea din Ardeal. În schimb însă comitetul Asociației a pregătit un al treilea statut cu schimbări radicale, cari nu puteau avea în totul asentimentul preoțimii din Ardeal, neavând suficientă garanție — fără tutela eforiei și a consiliului central — pentru cele câteva milioane de lei, cari se varsă de aici în fiecare an la Casa clerului. Și nu putea și nu poate accepta distribuția câtorva sute de mii de lei pe an pentru diferitele asociații și pentru consiliul de administrație. Dacă am fost considerat numai ca reprezentant al Asociației generale din București era firesc să mi-se comunice cel puțin mie, dacă nu preoțimei întregi, proiectul cel nou, ca eventual să-l susțin. Am luat cunoștință însă de dânsul — indirect — abia după ce a fost „văzut și acceptat“ de I. P. S. Patriarhul. De aceea preoțimea din Ardeal s'a văzut din nou jicnită și eu nu puteam să mă desolidarizez de dânsa. Am fost întăriți apoi în această convingere și de faptul că în consiliul de administrație Nr. 3 al Casei s'au „numit“ și nu „ales“, cum prevede chiar și proiectul cel nou, aproape exclusiv numai preoți din București și nici unul din Ardeal.

Nu vorbesc „pro domo“ pentru că nu mai sunt dispus să primesc vre-o delegație în acest consiliu, după ce atât consiliul Nr. 1 cât și Nr. 2 au fost dimiși fără să li se cerceteze gestiunea și eventuala vinovăție în administrarea casei. Se convenia însă ca pentru contribuția considerabilă a preoțimei din Ardeal la această casă să-și aibă și ea cel puțin un reprezentant.

Sfinția Ta faci aluzie la unire. Aceasta o dorim și noi din tot sufletul. Și nu poate nime spune că nu ne-am oferit permanent tot concursul ca să se realizeze. Și vă stăm la dispoziție și acum în scopul acesta. Știm că conducerea preoțimei trebuie centralizată la București. Așteptăm însă ca D-Voastră din Capitală să vă desbrăcați de regionalismul dârz, cu care ne acuzați pe noi, și să țineți seamă că problema ortodoxiei în Ardeal este alta, decât cea din vechiul regat. Să deschideți obloanele ca să între în Asociația clerului alt suflu de înviorare care să cucerească întreg clerul ortodox la o strânsă solidaritate. Iar noi cari avem destulă experiență din trecutul opresiunilor, fiți siguri că vom ști aduce un aport bun și sincer în vederea organizării unei Asociații generale, care să-i reprezinte cu adevărat interesele și să se poată afirma cu demnitate deplină în toate împrejurările.

Așteptăm și avem răbdare, pentru că îndelunga răbdare a fost soarta noastră de totdeauna și cu ea am izbutit să ieșim la liman, cum vom izbuti și în problemele de mai sus. Ceeace însă nu ne poate împiedeca pe noi să menținem raporturile de veche prietenie, tocmai în vederea realizării scopului printr'o rodnică colaborare.

Cluj, 21 Noemvrie 1939.

Cu tot respectul

Pr. Dr. Seb. Stanca,
cons. eparhial.

Catolicismul maghiar ardelean.

— Cu prilejul adunării Statusului. —

Săptămâna trecută a avut loc la Cluj adunarea generală a Statusului catolic ardelean. Ea prezintă interes pentru noi din mai multe puncte de vedere, fiindcă ne lasă să cunoaștem starea de spirit a Bisericii catolice maghiare, a situației în care se

găsesc instituțiile ei și a tendințelor ce le vâdește pentru viitor.

În prealabil vom constata, că așa zisul *Acord dela Vatican* din 1932 negociat de fostul președinte al Agru-lui în numele Statului român, n'a schimbat ni-

mic în fond din organizația anahronică a *Statusului catolic*. În text s'a spus, că această instituție devine un organ *consultativ* al Episcopului, dar în realitate ea a rămas tot așa de *autonomă* cum fusese în trecut, reprezentând — cu abatere dela prevederile codului canonic — prin membrii ei clerici și *mireni*, întreagă Biserica rom. catolică din Ardeal.

În adevăr, noul Episcop P. S. Aron Márton care prezida pentru întâia dată, a ținut să declare că deschide adunarea atât în numele său, cât și al *președintelui laic*. Acesta din urmă deținea în trecut toată puterea în Status, și se vede că o menține și în noua fază, prezidiul Episcopului fiind pur și simplu decorativ. Dovadă, că el în cursul cuvântării sale și al desbaterilor, departe de a uza de dreptul său de *dispoziție*, cum se întâmplă într'o corporație *consultativă*, făcea contului *apeluri* la adunare și membrii consiliului să-i dea mijloacele necesare pentru opera școlară și bisericească ce vrea s'o îndeplinească.

Dar discuțiile urmate, și mai ales cuvântarea de deschidere a Episcopului, ne pun în măsură să desprindem și mai limpede credințele și gândurile ce animă catolicismul maghiar, reprezentat în Status prin 191 mireni și abia 67 clerici, toți fruntași ai vieții publice, deci un fel de parla-

ment politic-bisericesc al minorității ungurești.

Episcopul și-a început discursul cu fraza, că de ani de zile adunările Statusului se țin într'o *atmosferă apăsătoare*, din cauza luptelor și eforturilor ce li s'au impus *cu forța*. Fiecare an a venit cu surpriza lui *amară*, ca situația de azi să devină *mai gravă decât toate*. Nu-i greu să înțelegem pe cine vizează aceste declarații introductive, cari au sensul unor *acuzări* transparente. Cum se justifică ele? Episcopul răspunde imediat, arătând că de unde în 1921 școlile primare romano-catolice aveau 45.000 de elevi, astăzi numărul lor s'a redus la 14.897, adică mai bine de 70%, iar raportând numărul celor înscriși la numărul obligațiilor de școală, abia 25% frecventează școala catolică primară.

Ar fi de sigur trist, dacă 75% din copiii catolici ar rămânea analfabeți. Dar nu aceasta-i adevărul. Căci toți acești elevi frecventează *școala publică de stat*. Și de aici supărarea Episcopului, care-l face să vorbească de „atmosferă apăsătoare“, „surprize amare“ și „situație extrem de gravă“.

Cu toate acestea, ceva mai târziu tot P. S. Sa declară *cu bucurie* că guvernul a înscris în bugetul Statului sumele convenite pentru *subvenționarea* școlilor primare, făcând ordonanțarea lor încă dela 1 Aprilie trecut. Atunci cum se acordă acest act de sprijin generos cu așa zisa „surpriză amară“ de

care vorbea la început? Contradicția este izbitoare și prin urmare ea trezește legitime nedumeriri în sufletul nostru.

Dacă în ciuda subvenției dată școlii primare, copiii catolici totuși preferă școala de stat, faptul nu se datorește vr'unei silnicii externe, ci împrejurărilor schimbate, în cari școala de stat, superioară ca organizație și capacitate culturală, răspunde mai bine intereselor de viață ale cetățenilor minoritari.

Adevărul acesta este și mai concludent cu privire la *școlile secundare*. P. S. Episcop mărturisește sincer că liceele catolice abia *vegetează*, și aceasta din pricina numărului tot mai *scăzut* al elevilor. N'au mai rămas decât mediocritățile, pe cari profesorii trebuie să-i ducă în spate dintr'o clasă în alta, ca mâine, ajunși în locuri de conducere, ei să fie un adevărat pericol minoritar prin lipsa lor de pregătire și inteligență. Așa vorbește Episcopul, și atunci întrebăm cu drept cuvânt, dacă pentru aceste neajunsuri catolice de ordin intern mai poate fi învinovățit, direct sau indirect, Statul român?

Este așa de clar, că aspiranții la bacalaureat au în vedere *Universitatea*, or aceasta fiind românească, ei își dau seama că nu vor putea lua cu succes o diplomă academică, decât făcându-și pregătirea prealabilă tot într'un liceu românesc. Iată explicația *depopulării* liceelor minoritare.

Dar P. S. Episcop a ținut să vorbească și despre *biserică*, spunând în treacăt că nu se poate plânge de necazuri mai

mari. În schimb însă stăruie asupra caracterului ei de *simbol* în viața poporului maghiar, lăudând *rezistența* ce-o opune atracției masselor majoritare, vizând evident poporul românesc și fenomenul de întoarcere la vatră din Săcuime.

Amintind de războiul gigantic al ceasului de față, angajat de puterile din apus și răsărit, minoritatea maghiară care se găsește între ele, se întreabă dacă acesta-i sfârșitul sau începutul unei vieți noi? Și P. S. Sa răspunde biblic: nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu-l pot omorî. Nu fiți necredincioși, fraților, să nu vă ducă în rătăcire *aparența puterii*. Căci orice putere este dela Dumnezeu, și îndată ce prin trufia ei nu mai judecă cum trebuie împrejurările, ci dictează din vârfuri de baionetă, se dă peste cap doborâtă de dreptate și ordinea de drept violată. Istoria ne dă pilde destule. Iar astăzi morile lui Dumnezeu macină mai repede ca în trecut. Nu scădeți în credință; *ideea nu poate fi ucisă*.

Așa a grăit P. S. Episcop către fruntașii minorității maghiare, și cuvintele lui îmbrăcate în vâlul biblic pot fi susceptibile de tâlcuiri diferite.

Dealtfel întreg discursul de deschidere are o notă dominantă ce nu ni se pare compatibilă cu regimul de simpatie și bunăvoință, ce s'a inaugurat de Stat față de minoritatea maghiară. Am vrea să ne înșelăm în impresia noastră, și să vedem că *Statusul catolic*, renunțând la himere perimate, nu vrea să fie o piatră a scandelei în mijlocul

FOILETON

Unația și analfabetismul în eparhia Gherlei.

— Constatări statistice-culturale. —

de Iconom Stavrofor Dr. Gh. CIUHANDU
(Urmare și fine.)

Școlile diecezane dela Gherla, și după aceasta rămân în aceeași fază pestilențială. Căci, iată, ce ne spune un bărbat de școală, la 1912, în coloanele revistei „Luceafărul“ dela Sibiu, Nr. 29—30: „*Seminarul din Gherla*, în care se pregăteau pe latinește elevii ieșiți toți din gimnaziile ungurești, pentruca să păstorească mai bine un popor sărac și trupest și sufletește, *răspundea foarte puțin chemării sale; preparandia, în care unele studii se propun ungurește, iar altele într'o românească stricată*, era și ea în afară de orice grije specială a înaltului prelat (Ioan Szabó); consistorul întreg la discreția acestui „om trimis dela Dumnezeu“, după cum nu s'a sfiit să-l numească un canonic... la mormânt... *Preoțimea foarte pronunțată în direcție catolică și foarte puțin în direcție românească... învățătoria*, adânc nemulțumită cu conducerea din centru, în schimb *menajată de inspectorii școlari unguri, ajunge să-și croiască o cale, care a devenit*, mai ales după legea lui Apponyi, *deadreptul antinațională*... La 1907, când înaintase Apponyi proiectul său de lege, camerii, o parte a învățătorilor din

dieceză s'au adunat la Seini și au trimis contelui Apponyi telegramă de aderență și de mulțumită, iar în anul trecut (1911), reuniunea învățătorilor din comitatul Sălăgiului, s'a înscris membru la „Országos tanítóegyesületek szövetségese“ din Budapesta. Inșiși profesorii dela preparandia din Gherla nu socoteau că o datorie a lor să ia parte la adunarea generală a învățătorilor gherlani; în schimb însă au luat parte în corpore, dinpreună cu toți elevii de anul al IV-lea, la adunarea învățătorilor unguri, ținută în Gherla“ (broșura: pag. 8—9).

Broșura în chestiune este foarte instructivă din latură aceasta, negativă, a lucrurilor cari nu ne fac plăcere să le cităm mai deaproape, — despre „tipi“, ca învățătorul Teodor Ille, colaborator la mai multe foi ungurești și autor al unei cărți bilinceve de Istoria Patriei și al uneia de Geografie; sau Boțan — semna: Boczán — autor școlar și el... mai mult ca tolerați de guvernul diecezan dela Gherla.

Nu putem trece cu vederea fără să semnalăm încă o mărturie, alături de noi, pe cea a unui „preot român greco-catolic“, anonim, care publicase, în „Tribuna“ dela Sibiu, o seamă de articole¹⁾ Iată, ce ne spune dânsul: „Precum unii parochi, în părțile mai expuse și amestecate, lasă de pe lângă limba liturgică românească, se amestecă și limbă

¹⁾ Reproduse sub titlul: „Chestiuni bisericești. Aduș la chestiunea: Cum se administrează dieceza Gherlei și a Orăzii-mari?“. Sibiu 1896.

străină, à la Dorogh, chiar așa stăm în acele locuri și cu învățământul în școală. Tot așa, ba și mai rău, pentrucă *limba maghiară o introduc unii învățători în școală și în acele parohii, unde în biserică decurge liturgia românește; așa p. c. să amintesc numai școala elementară gr.-cat. din Oradea-mare, în care, precum aud, în cl. III—IV toate obiectele se propun ungurește...*“ (broșura: pag. 31—32.)

Iar preoții? firește, ieșiți de prin oficinile „teologice“ unite-rutene și catolico-maghiare, ni se prezintă în următorul ipostas: Că le lipsesc, aproape de tot foile românești, în vreme ce foile ungurești „Magyar Állam“ (Statul maghiar) și „Religio“ se găsesc, mai la toți preoții, „și în sătuțele cele mai ascunse, muntoase“ (broșura: pag. 29—30.) E de mirat apoi — întrebăm — că, în asemenea împrejurări, între preoții unieți, sunt și preoți de aceia, cari *țin cu cei cu pînteni și vorbesc ungurește, încă și cu preoteasa*, ca să nu înțeleagă „rostul“ după care trăește? (broșura: pag. 15.) Firește, dacă „*din 160 familii preoțești abia sunt 30 familii*, cari să poseadă bine limba română în întregitatea ei“ (broșura: pag. 18). Acesta eră spiritul „Lauran“-ului, pe care, cineva, dorea să-l scoată, nu tocmai de mult, „daco-romanist“!

„Lauran“-ismul dela Oradea și „szabó“-ismul dela Gherla erau roadele aceleiași degenerări sub raport național, care era efluxul logic și firese

unui Stat, loial ocrotitor al minorităților, ci un factor pur *bisericesc*, chemat a promova frăția creștină și pacea lui Dumnezeu între cetățenii, de ori ce limbă ar fi ei, ai aceleași *Patrii* bune și tolerante.

I. M.

Buletinul războiului

Se credea că după eșuarea ofertei de pace belgo-olandeze, Germania va deslănțui ofensiva fulgerătoare pe care o anunțase. Nu s'a întâmplat nimic, fiindcă — după cât se spune — comandamentul militar a ținut să demonstreze cancelarului, că o acțiune monstră pentru nimicirea Angliei nu are șanse în împrejurările actuale. Ast-

fel deocamdată sunt tot numai ciocniri mărunte de patrulare și din când în când tiruri de artilerie mai violente. În schimb aviația de recunoaștere a beligeranților este foarte activă, executând sboruri departe în spatele fronturilor, fără a arunca bombe. Se semnalează noi scufundări de vase comerciale chiar și neutre de către nemți, iar de altă parte distrugerea unor submarine germane și capturarea mai multor vase cu încărcături destinate Germaniei. Anglia și Franța și-au coordonat pe aceeași bază forțele economice, iar aviația aliată a fost pusă sub un comandament unic, spre a-i da o mai sigură eficacitate. Războiul este deci tot în faza preliminară.

Intr'o anumită perioadă Tolstoi era vegetarian. Rousseau mânca foarte puțin și a fost vegetarian aproape toată viața. Medicinistii recomandă postul pentru înzdrăvenirea organismului. Doctorul Coué ne spune că prin mâncarea prea multă, organismul se distruge, fiind obligat să-și consume energia cu reacțiuni biochimice interne. Postul mai predis-

pune și la cugetare clară. Se știe că sfinții înainte de a scrie, posteau spre a se purifica.

Creionăm aceste lucruri cunoscute la începutul postului, care ne pregătește duhovnicește pentru marele praznic al Nașterii Domnului, dorind ca în cât mai mulți să se nască ideea de a pași pe urmele marilor genii religioase prin post.

I. E. N.

Inceputul Postului.

Intr'o carte din secolul al XVIII-lea, în „Brevis Valachorum Transylvaniam incolentium Historia“ a lui Petrus Bod (ungur protestant din Ardeal) citim o apreciere foarte măgulitoare despre postul românesc: „Jejunium est quinta essentia religionis Valachorum et fere unica salutis via, ac animae deliquentes remedium“. Postul e în adevăr o caracteristică esențială a creștinismului oriental în general și a celui românesc în special. Pe plan istoric apare din vremuri imemorabile. Mult înainte de era creștină, filosofii și întemeietorii de religii din Orient postesc și recomandă postul. Se știe că Diogene era postitor. Pitagora postea aproape tot anul, Orfeu era vegetarian. În toate religiile și în toate filosofii morale ale Orientului, postul e privit ca o metodă de spiritualizare, prin care individul se debarasează de legăturile materiale și se înalță spre zărilor de farmec pline ale vieții duhovnicești. În creștinism postul are

o semnificație deosebită, fiind metoda de înduhovnicire, calea spre desăvârșire. Mântuitorul lumii postește și recomandă postul tuturor, ca metodă de descătușare din mrejele păcatului. E bine să ne gândim la expresia cristică: „Acest soi de demoni nu se poate îndepărta decât prin rugăciune și post“. În lupta dintre atracția carnală spre lumea sensibilă și dorința de a ajunge la lumea spirituală, postul e marele educator al voinței pentru triumful spiritului asupra materiei, pentru formarea personalității religioase a caracterului creștin. Rânduelile monahicești din primele veacuri, stabilesc postul ca notă esențială a monahismului. Călugării atoniți desvoltă la maximum posturile și ajunările îndelungate.

Dar postul nu e numai o prerogativă a lumii ecleziastice. Filosofii înalță imnuri de slavă trăirii după principiile ascetice. Pascal postea, chiar mai mult, purta și centură cu cue.

CONFERINȚE PASTORALE

Conferința de toamnă a preoților din tractul Huedin.

S'a ținut în parohia Dumbrava, în ziua de 29 Octomvrie a. c. sub prezidenția P. C. S. Aurel Muntean protopop tractual. Dimineața s'a oficiat serviciul utreniei și sf. liturghii de către un sobor de preoți în frunte cu P. C. S. protopopul Aurel Muntean. Au servit preoții: I. Benție, Ciucea, P. Pop, Valea Drăganului, A. Nicoară Văleni și V. Avram, Păniceni. A predicat pâr. Nicolae Cosma, Mănăstireni.

După sf. Liturghie a urmat sfințirea apei mici, în scopul de a se da destinației 3 frumoase candelă noi pentru biserica din loc, și parastas pentru arhieriei și preoții decedați.

Masa comună s'a luat la locuința preotului din loc Traian Mocan. A urmat apoi deschiderea conferinței intime prin cuvântul P. C. S. prot. A. Muntean, în care arată situația țării noastre în raport cu situația internațională, problemele cari preocupă biserica ortodoxă în actuala situație, precum și evenimentele petrecute în trecutul nostru dela conferința din primăvară.

S'au citit apoi câteva dintre lucrările preoților cu titlul „*Rolul preotului în Serviciul Social*“. Discuția asupra acestei teme s'a încheiat cu observația părintelui protopop, că deși

activitatea Serviciul Social s'a suspendat, preoțimea își va continua activitatea sa pe teren social în cadrele de organizare bisericească și ale „Astrei“.

La orele 4 d. m. a avut loc în sfânta biserică conferința pentru popor. După cuvântul de deschidere al P. C. S. părinte protopop au vorbit preoții: I. Benția despre „Importanța învățământului religios în școala primară“ și V. Roșescu „Despre mântuirea sufletului“. După cuvântul de mulțumire al preotului localnic Traian Mocan, a urmat închiderea conferinței.

Pr. V. LOGA

Schimbul de minorități

Comunicarea cancelarului german din discursul său dela 6 Octomvrie privitoare la „schimbul de naționalități“ a fost considerată ca fiind un proiect ce nu va fi realizat decât în viitorul îndepărtat. Tratatul germane-estone la Reval, începute în ziua de 9 Octomvrie, și încheiate la 15 Octomvrie, cari aveau drept temă readucerea germanilor în Germania, arată însă că planul inițiat și-a găsit realizarea sa imediată.

Amănuntele acestei convențiuni de transcolonizare, sunt interesante fiindcă asemenea convențiuni vor fi încheiate de Germania și cu alte țări

al încrucișării sufletești cu străinismul. Iar stăpânirea ungurească pricepea de minune, să utilizeze aceasta slăbiciune congenitală a bisericii uniete, înălțându-i pe trădători. Așa ajunsse, la 1883, episcopul I. Szabó dela Gherla să fie decorat cu „marea cruce“ a ordinului Francisc-Iosefin. Ministrul de atunci, Trefort Agoston,¹⁾ printr'o scrisoare publică, îl lauda pe episcopul trădător de neam pentru că în cei cinci ani de episcopat, a știut să lucreze cu bun succes în contra daco-româniștilor și a știut să împace și nafura românilor cu catolicismul, înfățișându-i, totodată, ca model și pentru ceilalți episcopi români.²⁾

Până și o revistă bisericească dela Blaj, încă a avut prilejul să semnaleze un „obicei detalia-bil“ din dieceza Gherlei, — pe cel al extraselor matricolare bisericești, date în ungurește, — care dovedea, că spiritul distructiv intrase acolo și în administrația parohială. Revista „infiera“ „această uitare de sine a acelor preoți, ca un atentat împotriva drepturilor bisericii“ uniete, încă în veacul nostru.³⁾

Câtă distanță, Doamne, între laudele, cu pro-

¹⁾ Constantin Lucaciu, preotul, îi zice: „pripășitul din Olanda, ieșit în a doua generație neaoș maghiar“ (v. Biserica, Școala, Armata, București 1915, pag. 89.)

²⁾ „Observatorul“ lui Bariț, Nr. 51 și 52 din 1883. Tot episcopul Szabó oprise, în 1885, „sub cea mai grea răspundietate orice serviciu sacru“ din prilejul centenarului suprimării lui Horea și Cloșca. „Observatorul“, Nr. 22 din 1885.

³⁾ „Cultura creștină“, Nr. 1 din 1911, pag. 29.

fusiune și chiar fără de rușine, la adresa școalelor uniete, și între rezultatele lor practice în viața de obște a poporului nostru!

*

Ajunși aci, trebuie să rezumăm situația în două vorbe grele, drept concluzii, în prim loc, ale statistice ce am utilizat:

Analfabetismul medieval, în masele populare, și *putrefacția națională* în rândurile multor intelectuali mireni și chiar preoți uniști din jumătatea nordică a Ardealului, sunt două vinovății, în veci de neiertat, cari au pricinuit, pe corpul națiunii române tocmai în părțile sale cele mai expuse, *râni vechi, râni adânci și foarte dureroase*, cu urmări vădite încă și astăzi.

De aceste păcate congenitale, „resurecționistii naționali“ dela Blaj și de oriunde, nu grăesc nici odată, ci se feresc de ele ca „ăla“ de tămăie...

Dar noi, după dovezile înfățișate, întrebăm, cu o legitimă revoltă sufletească: *Ce plătește*, în viața unui popor și pentru el, *o învățatură mai înaltă*, restrânsă la intelectuali numai, *când învățătura nu o coborî și în masele populare* rămân în „orbă sufletească“ a celui mai cras analfabetism de ieri?

A tănuți această stare de lucruri și a ascunde vinovăția de a nu-și fi știut crește intelectualii în credințele de cultură și de naționalitate, — însemnează a cultiva neadevărul și a închide ochii în fața unor realități dureroase.

Iar a le acoperi pe cele rele cu laude, din cari să rezulte, indirect, *vinovăția altora*, este o crimă dublă: împotriva adevărului istoric, și a datoriei de a cerceta cu obiectivitate pricinile unor rele și remediarea lor după cuviință.

Iată, de ce ne-am sculat, cu revoltă în suflet, dar și cu dovezi reale, împotriva auto-laudelor exagerate.

Oare, lămuririle și temeuriile noastre vor tempera exagerările cărora ne opunem?

Oare, ele vor găsi, la cei vizați, înțelegerea și urmarea cuvenită pentru a face să se știe și aceea, că asemenea laude goale nu apropie, ci din contra, îndepărtează frate de către frate?!

Nu putem ști, decât numai două lucruri: că *lucrăm pentru conștiință și în slujba fixării unui adevăr istoric și cultural*, — și că, *dacă va mai trebui, mai avem material de vânturat*.

A apărut: „**CLUJUL ROMÂNESC**“

Calendarul Eparhiei ortodoxe române a Clujului — pe anul visect 1940. —

Prețul unui exemplar cu Șematism: 30 Lei, fără Șematism: 15 Lei.

De vânzare la Librăria Eparhială Cluj, Piața Cuza Vodă 6.

In cari locuiesc germani, fie în ținuturi compacte fie sporadic. Primul articol al convențiunii dispune că acele persoane pot să renunțe la cetățenia estonă și să emigreze în Germania care sunt înscrise în cadastrul etnic al organizațiunii de autonomie culturală a grupului etnic german sau acelea care sunt în posesia unui certificat din care reiese naționalitatea lor germană, care se eliberează din partea ministerului de interne al Estoniei. Aceleași reguli se aplică soțiilor, copiilor și părinților persoanelor numite. Pentru lichidarea intereselor economice a fost prevăzut un termen de trei luni.

Convențiunea germano-estonă mai conține dispozițiuni privitoare la obiectele aflătoare în posesiunea persoanelor cari cad sub prevederile acestei convențiuni, și cari obiecte pot fi luate cu ele. Acestor obiecte aparține întregul mobilier, colecțiuni, obiecte de o însemnătate artistică sau cultural-istorică, materialul arhival de o însemnătate istorică s'au generală, automobile sau motociclete, obiecte din metal prețios sau pietre prețioase,

bijuterii, instrumente medicale, aparate, unelte și investițiuni complete. O parte a acestor obiecte mai necesită aprobarea ministerului competent al Estoniei. Bani gata nu pot fi luați decât în sumă de 50 coroane estone pentru o persoană.

După datele oficiale germane urmează să mai fie repatriați din diferite țări următoarele grupe de germani:

Estonia	16.000 germani
Letonia	62.000 "
Lituania	35.000 "
Galiția	15.000 "
România	750.000 "
Jugoslavia	600.000 "
Ungaria	480.000 "
Tirolul de Sud	200.000 "

Așadar e vorba de o cifră de 2.293.000 de germani adică cetățeni străini de origină germană cari urmează să fie repatriați în Germania după exemplul și în condițiunile în care această repatriere s'a făcut din Statele Baltice.

Acest articol este rezumat din presa dela Berlin, deci exprimă punctul de vedere hitlerist.

aduși din diferite regiuni ale Germaniei și teritoriile cucerite. În Varșovia evreii au fost concentrați într'un ghetto, izolați prin baricade de restul orașului.

Infrânarea speculei. Legea nouă decretată de curând prevede sancțiuni severe și rapide contra negustorilor, cari ridică în mod nepermis prețul articolelor de prima necesitate. Citim că s'au aplicat câteva pedepse exemplare în diferite orașe. Totuș speculanții nu se lasă ușor de abuzurile lor, în dauna populației. Vor trebui înăsprite represaliile, ca traiul cetățenilor săraci să fie posibil în aceste vremuri grele.

Schimb de populații. Guvernul german și guvernul sovietic au încheiat Vineri un acord care stipulează între altele: Toți germanii ce locuiesc în teritoriile occidentale ale Ucrainei și ale Bielorusiei, ca și toți ucrainenii, bielorusii, rușii și rutenii ce locuiesc în fostele teritorii polone care fac actualmente parte din zona de interese germană, au dreptul de a emigra în teritoriul celuilalt stat. Ei au un drept de opțiune. Ei au deosemena dreptul de a-și lua cu ei bunurile lor în măsura necesară continuării activității lor economice și profesionale, ca și, obiectele de valoare aflate în posesiunea lor personală.

Dragoste de părinte. Ziarele dau amănunte zguduitoare în legătură cu scufundarea vaporului olandez Simon Bolivar, aproape de coastele Angliei. Iată ce povestește unul din cei 400 călători, cuprinși de groază în cele câteva minute ale dezastrului:

„Nu prea erau șanse să mai găsim loc în vre-o barcă de salvare. De aceea mi-am luat fetița în brațe și m'am aruncat în apă. Marea era acoperită de un strat de păcură. Am reușit să prind o ladă pe care am golit-o și în care mi-am așezat copilul. O oră întregă am inotat, împingând lada în fața mea. Copilul s'a speriat numai la prima explozie, dar nu a plâns o clipă. Când, după un ceas, am fost salvați, eram amândoi plini de păcură și negri ca tăciunele“.

Ce pildă înălțătoare de dragoste părintească!

Exodul Germanilor. Până în prezent au părăsit Letonia 20.000 nemți, din cei 60.000, spre a fi colonizați în teritoriile Poloniei cucerite. Un acord similar de schimb de populații a fost încheiat de Berlin și cu Moscova, deocamdată numai în ce privește spațiul fostului stat polonez. Scopul politic al acestor dislocări precipitate se va vedea abia mai târziu, când vor fi dictate condițiile noii hărți europene.

Un dar de război princiar. Un supus al Principatului Lichtenstein, care ține să-și păstreze anonimatul, a remis ambasadorului Franței un cec de un milion franci francezi cu rugămintea de a-i înainta primului ministru Daladier, ca o contribuție a sa la ajutorarea familiilor nevoiașe ale celor mobilizați. Frumos și înălțător gest de simțire creștină.

Părerii contradictorii. În legătură cu acțiunea emigrării minorităților germane întreprinsă de cancelarul Hitler, presa germană dela noi emite părerii contradictorii. Astfel șvabii din Banat sunt dispuși să dea urmare apelului dela Berlin, pe când sașii din Ardeal preferă să rămână în România, unde declară că se simt foarte bine.

BIBLIOGRAFIE

Dionisie Udișteanu: „Graiul evlaviei străbune“. I. Inscricțiuni și însemnări dela Secu. (Contribuțiuni pentru o monografie istorică). Seminarul monahal Cernica, 1939, în 8°, LVI+79 pagini.

Păr. Dionisie Udișteanu e unul dintre cei mai sânguincioși desgro-pători ai trecutului monahal. Tînăr și optimist, studiază cu pasiune ce a fost odată viața călugărească pe plaiurile românești. Cu titlul sugestiv: „Graiul evlaviei străbune“ ne dă un volum de cercetări istorice în mănăstirea Secu, vatra luminoasă dela care s'a ridicat mitropolitul Varlaam al Moldovei.

Păr. Dionisie Udișteanu, profesor la Seminarul monahal dela Cernica, începe cu expunerea dezvoltării mănăstirii Neamțu. Evidențiază rolul deosebit al starețului Paisie Velicicovschi, iar în vremea noastră, lupta dărză a I. P. S. Sale Patriarhului Nicodim, pentru drepturile mănăstirii. Urmează transcrierea și traducerea inscripțiilor de pe odoare și cărți, de la uși și morminte. Inscricțiunile sunt publicate cu mult aparat științific, asemănător studiului publicat de Arhiepiscopul Narcis Crețulescu asupra inscripțiilor de la mănăstirea Neamțu.

Apariția cărții Păr. Udișteanu e un început promițător de cercetări asupra trecutului cultural al monahismului românesc. I. E. N.

Consiliul eparhial ort. rom. Cluj.

Nr. 6952/1939.

Comunicat.

Al 70 lea ajutor din „Fondul de ajutorare preoțesc“ al Eparhiei noastre s'a acordat în suma de 60.200 Lei (șasezeci mii două sute), familiei fieiertatului preot pensionar *Alexandru Popoviciu* din Cușma, decedat în ziua de 17 Septembrie 1939.

Pentru acest deces, care este al 9-lea anul acesta, se va reține dela flecare membru al fondului câte o cotizație excepțională în suma de 137 Lei, cf. art. 4 lit. c) din regulamentul fondului.

Cluj, la 16 Noembrie 1939.

Consiliul eparhial.

Nr. 7107/1939.

Comunicat.

Al 71-lea ajutor din „Fondul de ajutorare preoțesc“ al Eparhiei noastre, s'a acordat în suma de 16.400 Lei (șasesprezecemii patrusute Lei), familiei fieiertatei preotese *Maria T. Pușcaș* din Bodia, decedată în ziua de 14 Noembrie 1939.

Ajutorul s'a acordat cf. art. 5 lit. b) din Regulamentul fondului.

Cluj, la 30 Noembrie 1939.

Consiliul eparhial.

Tipografia Eparhiei ortodoxe române, Cluj.

INFORMAȚIUNI

Decorare. P. S. Episcop Dr. Nicolae Popoviciu al Oradiei a fost decorat de M. S. Regele Carol II-lea cu ordinul „Coroana României“, în grad de cavaler, pentru activitatea remarcabilă ce o desfășoară la granița de Vest. Decorația i-a fost înmănată P. S. Episcop, în cadrul unei solemnități, de către d. N. Zigre ministrul Cultelor și Artelor.

Se cer misionari ortodocși în India. Episcopul sirian Teodosius din India își exprimă, printr'o scrisoare adâncă sa dorință de a intra în legături de strânsă apropiere și înțelegere cu Biserica ortodoxă română. În acest scop roagă să i se trimită a) doi călugări învățați, cu viață curată, zel misionar și cunoscători ai limbii engleze, spre a fi așezați ca profesori la seminarul sirian ortodox din Malabar sau a trăi ca povățuitor ai călugărilor sirieni și b) două călugărițe bine pregătite, care să cunoască limba engleză, pentru a prelua conducerea unei asociații de surori și a unei mănăstiri de călugărițe siriene. Se face întrebare dacă este vre-un candidat care ar putea corespunde cerințelor de mai sus, să se adreseze prin chiriarhul său Sfântului Sinod.

Cantinele școlare. Prin stăruințele d. col. Manole Enescu, prefectul județului Cluj s'au înființat în numeroase sate cantine școlare, unde copii primesc masa la amiază. S'a constatat îndată, că frecvența școlară e mai mare mai ales în satele de munte, unde din cauza distanțelor mari elevii rămâneau acasă. Ce binefacere ar fi, când asemenea cantine vor funcționa în toate satele noastre risipite.

Soarta Cehilor. În Praga au început mișcări antigermane, susținute în deosebi de tineret. Agresiunea

contra unui german a fost sancționată imediat cu execuția capitală a 3 cehi, căreia i-au urmat altele. S'au făcut și numeroase arestări. Cea mai gravă pedeapsă însă este închiderea Universității cehice și a celorlalte școli superioare pe timp de 3 ani. Se pare că spiritele nu vor să se liniștească, de oare ce președintele Hacha a fost silit să facă prin Radio un apel îngrijorat către cehi, spre a nu-și expune țara, pusă sub protectorat german, la consecințe incalculabile.

Pacea respinsă de Germania. Invitația la pace făcută țărilor beligerante de Belgia și Olanda n'a avut rezultatul dorit. Anglia și Franța au răspuns că sunt dispuse să accepte tratativele, dacă Germania dă garanții reale că renunță pe viitor la ori ce violență și consimte la restaurarea Austriei, Cehoslovaciei și Poloniei. Cu o întârziere neașteptată Germania a declarat scurt, că respinge oferta de pace, deoarece nu vrea să abandoneze cuceririle obținute prin arme.

† **Gheorghe Folescu.** Marele artist al Operei din București și-a pus capăt vieții în ziua de 17 l. c. din cauza unei boli de nervi, pe care o vedea incurabilă. Regretăm profund dispariția așa de puțin creștină a fostului absolvent de seminar, care știuse să se ridice la cele mai înalte culmi de artă prin talentul și vocea lui de bas admirabil. El a dat și muzicii populare o interpretare minunată în care aducea parfumul melodiilor bisericesti. Dumnezeu să-l ierte.

O țară nouă pentru evrei. Ziarele străine anunță, că regimul hitlerist a hotărât executarea unui plan, după care se va crea în districtul Lublin o zonă rezervată exclusiv evreilor. Vor fi colonizați aici deocamdată un număr de 650.000 mii